

अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली
भाषाबिच तुलनात्मक अध्ययन

दिपक बहादुर बिष्ट

परीक्षा क्रमाङ्क : २८२०८३

त्रि.वि.दर्ता. नं.:६-१-५५-३५६-२००५

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत
स्नातकोत्तर (एम.एड.) तह द्वितीय वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठयांशको
प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७१/२०१५

शिक्षाशास्त्र सङ्काय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
त्रि.वि. कीर्तिपुर

प्रतिबद्धता पत्र

यस शोध प्रतिवेदनभित्रका सामग्रीहरू कहीं कतैबाट साभार गरिएको छैन । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका पनि छैनन् । तसर्थ यो शोध प्रतिवेदन नितान्त मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

मिति : २०७२/०४/१५

Date: July 31, 2015

.....
शोधार्थी

सिफारिस - पत्र

प्रस्तुत अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाबिच तुलनात्मक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी दिपकबहादुर बिष्टद्वारा मेरा निर्देशनमा तयार पारिएको हो । शोधार्थीले निकै परिश्रमपूर्वक तयार गरेको यस शोधकार्यसँग म पूर्ण सन्तुष्ट छु र यसको मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७२/०४/०७

Date: July 23, 2015

.....
सहप्रा. रविकिरण अधिकारी
शोध निर्देशक
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
त्रि.वि. कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं, नेपाल

पत्र सङ्ख्या :-.....

मिति :.....

स्वीकृति - पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर नेपाली शिक्षा ५९८ को शोधपत्रका निमित्त दिपकबहादुर बिष्टद्वारा तयार गरिएको **अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाबिच तुलनात्मक अध्ययन** नामक शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उचित ठानिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१) प्रा. डा. रामनाथ ओझा (विभागीय प्रमुख)

.....

२) प्रा. महेश्वर न्यौपाने (शोध विशेषज्ञ)

.....

३) सहप्रा. रविकिरण अधिकारी (शोध निर्देशक)

.....

मिति : २०७२/०४/१५

Date: July 31, 2015

कृतज्ञताज्ञापन

शोधकार्य निश्चय नै आफैँमा जटिल र दुःसाध्य कार्य हो, त्यसमा पनि भाषा जस्तो गहन विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गर्नु भनै कठिन रहेछ। भाषा आफैँमा महासागर हो। जहाँ अनेक प्रकारका अमूल्य रत्नहरू लुकेर रहेका हुन्छन्। यस्ता भाषिक रत्नहरूको जति अध्ययन अनुसन्धान र प्रकाशन गर्न सक्यो उति नै भाषा समृद्ध र विकसित हुँदै जाने कुरामा दुईमत देखिदैन। भाषिक महासागरबाट एउटा रत्न निकालेर मैले पनि सानो धृष्टता गरेको छु। जसले केही मात्रामा भए पनि अछामी स्थानीय भाषिक भेद र संस्कृतिका बारेमा चासो राख्नेलाई चटनीसम्म अवश्य हुनेछ।

प्रस्तुत अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाबिच तुलनात्मक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको आवश्यकता पूर्तिका लागि तयार पारिएको हो। अछामको पूर्वी भैसोल्य क्षेत्रमा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र नेपाली भाषाको उच्चारण प्रक्रिया, रूपायन प्रक्रिया, कारक र विभक्तिको प्रयोगको अध्ययन गरिनुका साथै अछामी स्थानीय स्तरमा प्रयोग प्रचलनमा रहेका शब्दहरूलाई समाविष्ट गरी गरिएको यस अध्ययनले अछामी स्थानीय भाषिक भेदको बारेमा जानकारी राख्ने जोसुकैलाई पनि मार्गनिर्देश गर्न सहयोग गर्ने छ।

प्रस्तुत शोधकार्यको श्रीगणेशदेखि इतिश्रीसम्म परिमार्जन तथा परिष्कृत तुल्याई अन्तिम रूप दिन आफ्नो व्यस्तताका बाबजुद पनि निरन्तर सुभाब निर्देशनका साथै प्रेरणादायी सल्लाह दिनुहुने शोधनिर्देशक श्रद्धेय गुरू सहप्रा. रविकिरण अधिकारीज्यूप्रति कृतज्ञ छु। शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आफ्ना सुभाब प्रदान गरेर सहयोग पुऱ्याउनु हुने प्रा.डा. रामनाथ ओझा र प्रा.डा. पारसमणि भण्डारी लगायतका सम्पूर्ण गुरूवर्गप्रति आभार प्रकट गर्दछु।

त्यसै गरेर यो शोधपत्रलाई पूर्णता दिनका लागि मैले अध्ययन गरेका विभिन्न पुस्तक, कृति, शोधपत्र, पत्रिका तथा लेखहरूका स्रष्टाप्रति सदा ऋणी रहने छु। जीवनका हरेक कठिनाइहरूप्रति वास्ता नगरी आफ्नो सन्तानप्रति हरपल समर्पित रहनु हुने मेरा पूजनीय बुवा मानबहादुर बिष्ट र आमा जमुनादेवी बिष्टको योगदान आजीवन अविष्मरणीय रहेको छ र म उहाँहरूप्रति आजन्म ऋणी रहने छु। मेरा हरेक सुःख दुःखमा साथ दिने प्यारो भाइ भरत र कमलको सहयोग र समर्पणप्रति पनि आजन्म ऋणी रहने छु। यसका साथै मलाई हरबखत साथ दिएर अगाडि बढाउन सहयोग गर्ने साथी रविण मल्ल र दाइ हिक्मतबहादुर चलाउनेप्रति पनि म आभारी छु।

यस शोधकार्यको सेटिङ कार्यमा सहयोग गरिदिनुहुने 'जी' कम्प्युटर सेन्टर, कीर्तिपुरका जीतेन महर्जनप्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दै मूल्याङ्कनका लागि नेपाली भाषा शिक्षा विभाग समक्ष पेस गर्दछु।

शोधार्थी

शोधसार

शोध शीर्षक	:	‘अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन’
शोधार्थी	:	दिपकबहादुर बिष्ट
शोध निर्देशक	:	सहप्रा. रविकिरण अधिकारी
विभाग / क्याम्पस	:	शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग त्रि. वि. कीर्तिपुर, काठमाडौं
शैक्षिक वर्ष	:	२०६९ / ७१
पृष्ठ सङ्ख्या	:	२२+७०
अध्याय	:	पाँच

शोध प्रयोजन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ तयार पारिएको हो ।

प्रस्तुत शोधकार्यको मुख्य उद्देश्य अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन रहेको छ । यसअन्तर्गत अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेदको विशेषता पहिचान गर्नु, अछामी भाषी वक्ताहरूले स्तरीय नेपाली भाषाको सिकाइमा गर्ने सम्भावित त्रुटिहरू पहिल्याई निराकरणका उपायहरू अवलम्बन गर्नु रहेका छन् । उच्चारण व्यवस्था, रूपायन प्रक्रिया, कारक र विभक्तिको आधारमा दुवै भाषाको तुलनात्मक अध्ययन गरिएको छ । प्रस्तुत शोधकार्यको अध्ययनका लागि सेरा, घोडासैन, हिच्मा र ढकारी गा. वि.स. लाई नमुना छनोटका रूपमा लिइएको छ ।

जनसङ्ख्या छनोटमा प्रत्येक गा.वि. स. बाट १० जना महिला १५ जना पुरुषलाई लिइएको छ । विभिन्न पेसा, वर्ग, लिङ्ग, क्षेत्र जाति र समुदायका व्यक्तिहरूसँग प्रश्नावली जस्ता विधिबाट तथ्याङ्क र सूचना सङ्कलन गरिएको छ । अछामी भाषिकामा प्रकाशित

विभिन्न लेखहरू, पत्रपत्रिका आदिलाई मुख्य आधार मानी सामग्री सङ्कलन पश्चात् यो शोधकार्यलाई पूर्णता दिइएको छ ।

यस शोधकार्यलाई पाँच अध्यायमा विभाजन गरेर अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययनसँग सम्बन्धित सत्य, तथ्यहरू समेटिएको छ । अध्याय एकमा शोध परिचय, अध्याय दुईमा पूर्वाध्ययन र सैद्धान्तिक अवधारणा, अध्याय तिनमा शोधविधि र अध्ययन प्रक्रिया, अध्याय चारमा परिणाम र छलफल, व्याख्या विश्लेषण, अध्याय पाँचमा सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता र परिशिष्ट खण्डमा अछाम जिल्लामा बोलिने अछामी भाषिक भेदका मौलिक शब्दहरू समावेश गरिएको छ ।

शोध निष्कर्ष

१. अछाम जिल्लाको स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषामा एउटै अर्थका लागि प्रयोग गरिने शब्दहरूको उच्चारण फरक तरिकाले हुने गरेको पाइन्छ ।
२. अछामको पूर्वी भैसोल्य क्षेत्रमा बोलिने भाषिक भेदको उच्चारण व्यवस्थालाई हेर्दा कतै स्वरागम र कतै स्वरलोपको स्थिति भेटिन्छ भने स्तरीय नेपाली फरक तरिकाले हुने गर्दछ ।
३. अछामी स्थानीय भाषिक भेदमा व्यञ्जन वर्णको उच्चारण पूर्णतः पालना नगरी वक्तागत र स्थानीयताका बिचको भिन्नताका कारणले भिन्न उच्चारण हुने गरेको देखिन्छ ।
४. स्तरीय नेपाली भाषामा आदरार्थी प्रयोगमा तँ, तिमी, तपाईं, हजुर, मौसुफ जस्ता सर्वनामको प्रयोग गरिन्छ भने अछामी स्थानीय भाषिक भेदमा 'तँ' र 'तमी' जस्ता सर्वनामको मात्र प्रयोग गरिएको देखिन्छ ।
५. स्तरीय नेपाली भाषामा बहुवचन बुझाउँदा 'हरू' प्रत्यय प्रयोग गरिन्छ भने अछामी स्थानीय भाषिक भेदमा इ, उ, आ जस्ता प्रत्ययको प्रयोग गरिन्छ ।
६. अछामी स्थानीय भाषिक भेदमा अकरण बनाउँदा आदि, मध्य र अन्त्यमा नै, नइ, जन, नाइ जस्ता अकरणबोधक प्रत्यय प्रयोग हुन्छन् भने स्तरीय नेपाली भाषामा 'न' मात्र प्रयोग भएको पाइन्छ ।

७. स्तरीय नेपाली भाषाका विभक्ति चिह्न ले, लाई, लागि, निम्ति, देखि, बाट, मा, माथि को सङ्ग्राममा अछामी स्थानीय भाषिक भेदमा ले, कन, धेई, धेकि, बाटि, मनि जस्ता विभक्ति प्रयोग भएको पाइन्छ ।
८. नाम, सर्वनाम, विशेषण र क्रियापदको रूपायन प्रक्रिया दुवै भाषामा एउटै आधारमा भए पनि अछाम जिल्लाको स्थानीय भाषिक भेदका शब्दहरूमा भने ध्वन्यात्मक भिन्नता पाइन्छ ।

विषयसूची

पृष्ठ

अध्याय : एक

शोध परिचय

१-५

१.१	पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्याकथन	२
१.३	शोधको उद्देश्य	३
१.४	अध्ययनको सान्दर्भिकता र उपादेयता	३
१.५	अध्ययनको औचित्य	४
१.६	अध्ययनको सीमा	४
१.७	शोधपत्रको रूपरेखा	५

अध्याय : दुई

पूर्वकार्यको अध्ययन र सैद्धान्तिक अवधारणा

६-३२

२.१	पूर्वकार्यको अध्ययन	६
२.२	पूर्व अध्ययनको महत्त्व	१०
२.३	सैद्धान्तिक अवधारणा	११
२.३.१	भाषाको परिचय	११
२.३.२	उच्चारण व्यवस्था	१३
२.३.२.१	स्वरवर्ण	१३
२.३.२.२	द्विस्वर	१४
२.३.२.३	व्यञ्जन वर्ण	१४
२.३.३	रूपायन प्रक्रिया	१४
२.३.३.१	नाम	१५
२.३.३.२	सर्वनाम	१६
२.३.३.३	विशेषण	१७
२.३.३.४	क्रिया	१८
२.३.४	कारक	१८
२.३.४.१	अर्थका आधारमा कारक	१९
२.३.४.२	रूपको आधारमा कारक	२०
२.३.५	विभक्ति	२१

२.३.५.१ विभक्तिका प्रकार	२१
२.३.५.२ विभक्ति चिह्नको प्रयोग	२३
२.३.५.३ कारक र विभक्ति	२५
२.४ तुलनात्मक अध्ययन र त्रुटिविश्लेषणको सैद्धान्तिक परिचय	२६
२.५ भाषिक भेदको परिचय	२७
२.६ अछाम जिल्लाको सङ्क्षिप्त परिचय	२८
२.७ अछामी भाषिकाको सामान्य परिचय	३०
२.८ अछामी भाषिकाका भेदहरू	३१

अध्याय : तिन

अध्ययन विधि र प्रक्रिया	३३-३५
३.१ विषय प्रवेश	३३
३.२ अध्ययन विधि	३३
३.२.१ जनसङ्ख्या	३३
३.२.२ नमुना छनोट	३४
३.३ तथ्याङ्क सङ्कलन	३४
३.३.१ प्राथमिक स्रोत	३४
३.३.२ द्वितीयक स्रोत	३५
३.४ तथ्याङ्क विश्लेषण	३५

अध्याय : चार

परिणाम र छलफल/व्याख्या र विश्लेषण	३६-६३
४.१ अछामी स्थानीय भाषिक भेदका विशेषताहरू	३६
४.२ अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन	३९
४.२.१ उच्चारण भेदको तुलनात्मक अध्ययन	३९
४.२.१.१ स्वर वर्णको उच्चारण	३९
४.२.१.२ द्विस्वर वर्णको उच्चारण	४०
४.२.१.३ व्यञ्जन वर्णको उच्चारण	४१
४.२.२ अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाको रूपायन प्रक्रियाको तुलनात्मक अध्ययन	४५
४.२.२.१ नामवर्गका शब्दको रूपायन प्रक्रियाको तुलनात्मक अध्ययन	४५
४.२.२.२ सर्वनाम वर्गका शब्दको रूपायन प्रक्रियाको तुलनात्मक अध्ययन	४६

४.२.२.३ विशेषण वर्गका शब्दको रूपायन प्रक्रियाको तुलनात्मक अध्ययन	४८
४.२.२.४ क्रियावर्गका शब्दको रूपायन प्रक्रियाको तुलनात्मक अध्ययन	५१
४.२.२.५ अछाम जिल्लामा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाको कारक र विभक्तिको तुलनात्मक अध्ययन	५६
४.३ सम्भावित त्रुटि र निराकरणका उपायहरू	६१
अध्याय : पाँच	
सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता	६४-७०
५.१ सारांश	६४
५.२ निष्कर्ष	६६
५.३ उपयोगिता	६९
५.३.१ नीतिगत तह	६९
५.३.२ प्रयोगगत तह	७०
सन्दर्भसूची	
परिशिष्ट	
व्यक्तवृत्त	

सङ्क्षिप्त र पूर्ण शब्द

त्रि. वि.	: त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपा.	: नेपाली
वि.स.	: विक्रम संवत्
गा.वि.स.	: गाउँ विकास समिति
प्रा.	: प्राध्यापक
डा.	: डाक्टर
द.न.	: दर्ता नम्बर
न.	: नम्बर
सु.प.	: सुदूरपश्चिम
स.	: सङ्ख्या
प्रा.वि.	: प्राथमिक विद्यालय
मा.वि.	: माध्यमिक विद्यालय
सहप्रा.	: सहायक प्राध्यापक
क्र.सं.	: क्रमसङ्ख्या
संस्क.	: संस्करण

सन्दर्भग्रन्थ सूची

- अधिकारी, हेमाङ्गराज (२०४९), *समसामयिक नेपाली व्याकरण*, काठमाडौं : कुन्जल प्रकाशन
- अधिकारी, हेमाङ्गराज (२०६२), *समसामयिक नेपाली व्याकरण*, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
- अधिकारी, हेमाङ्गराज र बद्रीविशाल भट्टराई (२०६१), *प्रायोगिक नेपाली शब्दकोश*, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
- अधिकारी, शेरबहादुर (२०६०), *जाजरकोट जिल्लाको मध्यपश्चिम भेक (पजारु गा.वि.स.) मा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद स्तरीय नेपाली भाषाबिचको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- आचार्य, भागवत (२०५८), *ध्वनि उच्चारणका आधारमा नेपाली भाषिकाको निर्धारण*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- उपाध्याय, खगेन्द्रप्रसाद (२०६४), *अछामी भाषिकाको शब्दकोश निर्माण*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- कँडेल, श्रीप्रसाद (२०५७), *चुरेटी र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- कुँवर, देवकीकुमारी (२०७०), *व्याँसी (रं) भाषा र नेपाली भाषाको व्याकरणात्मक कोटि बिचको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- गौतम, देवीप्रसाद (२०४९), *नेपाली भाषा परिचय*, काठमाडौं : साभ्ना प्रकाशन ।
- गौतम, देवीप्रसाद, रामनाथ ओझा र शखिशरण सुवेदी (२०६७), *सामान्य भाषा विज्ञान*, काठमाडौं पिनाकल पब्लिकेसन प्रा.लि. ।

- जोशी, खगराज (२०५७), *डोटेली भाषिका र नेपाली भाषाका व्याकरणात्मक कोटिको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- जोशी, गिरिप्रसाद (२०६६), *अछामी भाषिका र नेपाली भाषाका व्याकरणिक कोटिको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- ढकाल, ऋषिकेश (२०६२), *अछामी भाषिका र नेपाली भाषाका व्याकरणात्मक कोटिको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- धामी, पार्वती कुमारी (२०६८), *दार्चुलेली भाषिका र नेपाली भाषाका व्याकरणात्मक कोटिको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान (२०५५), *नेपाली बृहत् शब्दकोश* ।
- पोखरेल, खेमनाथ (२०५७), *मेचे र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- पोखरेल, थिरबहादुर (२०५७), *खोटाङमा बोलिने मगर भाषा र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- पोखरेल, बालकृष्ण (२०५०), *राष्ट्रभाषा (नवौं संस्करण)*, काठमाडौं : साभा प्रकाशन ।
- पौडेल, सुशीला (२०६३), *बोटेभाषा र नेपाली भाषाको व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- बडू, कुमारी तारा (२०६९), *दार्चुलेली स्थानीय भाषिका र स्तरीय नेपाली भाषाबिचको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

- बन्धु, चूडामणि (२०३६), *नेपाली भाषाका उत्पत्ति*, काठमाडौं : साभा प्रकाशन ।
- बुढा, रामचन्द्र (२०६८), *सिँजाली भाषिका र स्तरीय नेपाली भाषाको व्याकरणिक कोटिको तुलनात्मक अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- बोहरा, गणेशबहादुर (२०६२), *बभाडी भाषिका र स्तरीय नेपाली भाषाको व्यतिरेकी विश्लेषणको अध्ययन*, स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- भट्टराई, रामप्रसाद (२०६५), *भाषिक अनुसन्धान विधि*, काठमाडौं : शुभकामना प्रकाशन ।
- भण्डारी, पारसमणि, रामनाथ ओझा र डोलराज अर्याल, (२०६८), *भाषिक अनुसन्धान विधि*, काठमाडौं : पिनाकल पब्लिकेसन प्रा.लि.
- भण्डारी, पारसमणि र अन्य (२०६९), *भाषिक अनुसन्धान विधि*, काठमाडौं : पिनाकल पब्लिकेसन ।
- रोकाया, गोरखबहादुर (२०६७), *बभाडी भाषिका र नेपाली भाषाका व्याकरणात्मक कोटि विच तुलनात्मक अध्ययन*, त्रि.वि.मा प्रस्तुत शोधपत्र
- लम्साल, रामचन्द्र (२०६९), *नेपाली भाषा र व्याकरण*, काठमाडौं : सनलाइट पब्लिकेसन ।
- शर्मा, सुकुम (२०५८), *नेपाली व्याकरणको प्रारम्भिक इतिहास*, काठमाडौं : निरन्तर पब्लिकेसन ।
- शाह, अविलाल (२०६६), *अछामी भाषिकाको व्याकरणात्मक कोटि (सामाजिक तथा भौगोलिक उप भेद सहित)*, कीर्तिपुर : इन्टलेक्च्युअल प्लेस त्रि.वि परिषद्
- शाही, हर्कबहादुर (२०७०), *अछामी भाषिका : एक अध्ययन*, विद्यावारिधि शोधप्रबन्ध, नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय, दाङ ।

परिशिष्ट (क)

शोधपत्रको सामग्री सङ्कलनका लागि तयार पारिएको प्रश्नावली

व्यक्तिको नाम : ..... मिति : २०७१ / /

गा.वि.स.को नाम: .....

लिङ्ग : ..... उमेर : .....

१. तल दिइएका वाक्यहरूलाई स्तरीय नेपालीमा अनुवादन गर्नुहोस् । १०

(क) मो भात खानो छु ।

(ख) बौजु काँबाटी आइन ।

(ग) तोमी घर कहिले जान्या हो ।

(घ) मो बेली स्कूल गयाँ ।

(ङ) तँ अस्ती काँ गइ ?

(च) तोमील सिकार खाएके ?

(छ) अजेल संसारमा मस्तै मस्तै मान्छे खान नपाइकन मय्यामच्यै छन् ।

(ज) मो भोल्छाल आउँछु ।

(झ) तोमी केला खाउँली ।

(ञ) तो कपडा धोइ दियई ।

२. स्तरीय नेपाली भाषालाई अछामी भाषिकामा अनुवाद गर्नुहोस् । १०

(क) म लुगा धुन जान्छु ।

(ख) थोरै समय छ छिटो काम सक्नु ।

(ग) विद्यालयले परीक्षाको नतिजा निकाल्यो ।

(घ) विदामा म मामा घर जान्छु ।

(ङ) केटाकेटी राम्रा छन् ।

(च) जङ्गलबाट छिटो आउनु होला ।

(छ) मैले पुस्तक किने ।

(ज) बहिनी खाना खाउँ ।

(झ) बुबा खाना खान आउँनुहोस् ।

(ञ) उनी गायक हुन् ।

३. स्तरीय नेपाली र अछामी स्थानीय भाषिक भेदका बिचमा जोडा मिलाउनुहोस् । १०
भँगैरो	तोमी आएन
खोकी लाग्नु	मस्तै ल्याउनु
अस्पताल	मास्टर
धेरै कमाउनु	काँसो लाग्नु
शिक्षक	अस्पताल
तपाईं आउनु भएन	गुणो

४. तल दिइएका स्तरीय शब्दहरूलाई अछामी स्थानीय भाषामा बनाउनुहोस् । ८
सुन्नु	अमिलो .....
फर्सी	कटौरा .....
खरानी	गुँड .....
स्वास्ती	भन्यो .....
सानो	केटा .....
महिला	भाउजु .....

तल दिइएका प्रश्नहरूमध्ये ठीक उत्तरमा रेजा (✓) चिन्ह लगाउनुहोस् । १२

१. स्त्री लिङ्ग बोधक शब्द कुन हो ?
क) गइ	ख) गयो	ग) गएछ	घ) जाला
२. पुलिङ्ग जनाउने शब्द कुन होइन ?
क) ठूलो	ख) ठूली	ग) सानो	घ) पातलो
३. तलका वाक्यमध्ये एकवचन प्रयोग भएको वाक्य कुन हो ?
क) मइले किताप पढ्या ।	ख) हामील किताप पढ्यौं ।
ग) तोमीहरू किताप पढ् ।	घ) उँ पढ्ठी छन् ।
४. बहुवचनलाई संकेत गर्ने वाक्य कुन हो ?
क) तो हाँस्दी छइ ।	ख) उ हाँस्दो छ ।
ग) तोमी हाँस्दा छव ।	घ) मो हाँस्दो छुँ ।
५. तलका वाक्यहरूमध्ये प्रथम पुरुष जनाउने वाक्य कुन ठीक छ ?
क) तोमी विद्यालय गयौं ।	ख) उँ विद्यालय गयाँ ।
ग) मो विद्यालय जानो छु ।	घ) उँ विद्यालय जानाछन् ।
६. तलका शब्दहरूमध्ये द्वितीय पुरुष जनाउने सर्वनाम कुन हो ?
क) हामी	ख) मो	ग) उँ	घ) तो

७. तलका शब्दहरूमध्ये तृतीय पुरूष जनाउने सर्वनाम कुन हो ?
क) हामी   ख) मो   ग) उँ   घ) तो
८. वर्तमान कालिक क्रिया कुन हो ?
क) पडेँ   ख) पड्दो छुँ   ग) पड्या   घ) पड्न्याछुँ
९. भूतकालिक क्रिया जनाउने तलकामध्ये कुन हो ?
क) खाँदो छुँ   ख) खान्या हुँ   ग) खायाँ   घ) खान्या छन्
१०. भविष्यत् काल जनाउने क्रिया कुन हो ?
क) जाँदो छुँ   ख) जाँदा छन्   ग) जान्या हुँ   घ) गया
११. अनादर युक्त वाक्य कुन हो ?
क) उँ लेख्दो छ   ख) उँ लेख्दा छन्
ग) उँ लेख्दी छन्   घ) तोमी लेख्दी छव
१२. आदर युक्त वाक्य कुन हो ?
क) तो स्कुल जानेहोइ ।   ख) उँ स्कुल जान्या हो ।
ग) तोमी स्कुल जान्या हव ।   घ) तो स्कुल जायइ ।

परिशिष्ट (ख)

अछामी स्थानीय भाषिक भेदका केही मौलिक शब्दहरू

शरीरका अङ्गसम्बन्धी

अछामी	-	नेपाली
भुणी	-	पेट
आङ्ला	-	औंला
नाकका हाणा	-	नाकका प्वाल
स्तन	-	चुचु
चन्नी	-	निधार
मुन्टो	-	टाउको
कन्नु	-	ढाड
आन्रा	-	आन्द्रा
हण	-	शरीर
बाल	-	कपाल
खाप्चो	-	मुख
जमालो	-	चिउडो
जिव्डो	-	जिब्रो
गोणा	-	खुट्टा
जुँडी	-	टुपी

नातासम्बन्धी

अछामी		नेपाली
जोइ	-	श्रीमती
भदु	-	भतिजी
पोइ	-	लोगने
गोसी	-	देवर
लाटी	-	छोरी

लाटा	-	छोरा
जेठी	-	जेठाज्यु
दि	-	दिदी
पुसाइ	-	फुफाजू
सौरा	-	ससुरा
जिउ	-	सासु
बुआ	-	बुबा
फु.	-	फुपु
कन्सी	-	सानी आमा
काकी	-	कान्छी आमा
बउजू	-	भाउजू
बैनी	-	बहिनी
ब्वारी	-	बुहारी
गोसी	-	नन्द
भाउ	-	भाई
दाजिउ	-	दाजू
काकी	-	कान्छी आमा

घरसम्बन्धी

अछामी	-	नेपाली
देलो	-	ढोका
लिस्तु	-	भय्याड
ढाणा	-	प्वाल
अथारो	-	बुइगल
खामु	-	थाम

खलो	-	आगन
बान्नु	-	भित्ता
सुप्पो	-	नाड्लो
घण्णी	-	घडी
आँसी	-	हाँसिया
तव	-	तावा
बाउसो	-	कोदालो
चक्कु	-	चक्कु

गतिमूलक शब्दहरू

अछामी	-	नेपाली
उभिदो	-	उभिनु
जुध्नु	-	लड्नु
फट्टकहालु	-	हामफालु
चचल्किनु	-	तर्सिनु
उल्कनु	-	चढ्नु
ओर्लिर्नु	-	भर्नु
बाइगयो	-	गयो
हाँसो	-	हाँस्नु
उदोउबोहुनु	-	पखला चल्नु
डाण हालु	-	रुनु
ओखालु	-	बान्ता गर्नु
सिनु	-	सुत्नु

कपडासम्बन्धी शब्दहरू

अछामी	-	नेपाली
बुलुज	-	ब्लाउज
साणी	-	सारी

कच्छा	-	कटु
कमेज	-	कमिज
फराड	-	पेटीकोट
जुराफ	-	मोजा
ओछ्यान	-	विस्तरा
पछेउरा	-	लुङ्गी
सुबैतो	-	सिरक
छेउलो	-	खोल
पाखी	-	कम्मल
सिनाते	-	तकिया

मौसम, समय र भूगोलसम्बन्धी

अछामी	-	नेपाली
छकाल	-	विहान
मइना	-	महिना
बेली	-	हिजो
गाँड	-	नदी
छणो	-	भरना
इल्चा	-	आली
पोरसाल	-	गतवर्ष
बेल	-	सूर्य
छायल	-	छायौँ
सरक	-	आकाश
कुइणो	-	कुहिरो
गणकिदो	-	गड्याङ्गुडुङ्
उबो	-	माथि
चाक्लो	-	फराकिलो
अँउलो	-	धमिलो

छन्चरबार	-	शनिबार
बुद	-	बुध
दिउँस/दोफरी	-	दिउँसो
बाँसा	-	साँभ
सेल	-	शितल
चिणको	-	चट्याड

प्राणी तथा जनावरसम्बन्धी

अछामी	-	नेपाली
गउथली	-	गौँथली
वण	-	बहर
बोक्या	-	बोका
कगया	-	ढुकुर
चाखुणो	-	च्याखुरा
साइणो	-	दुम्सी
गुना	-	लङ्गुर
साँप	-	सर्प

किर्मिलो	-	कमिलो
गनिमिला	-	गड्यौला
जउणा	-	जुम्रा
बल्ल	-	गोरु
बनेल	-	बँदेल
बिल्लो	-	बिरालो
कौवा	-	काग
छेपाणो	-	छेपारो
किणो	-	किरा
गुहेणो	-	भँगेरा
कुकुडा	-	कुखुरा
ससो	-	खरायो
वनकुकुडो	-	कालिज
भ्याँकुणो	-	भ्याकुर
थोरो	-	पाडो
वाँनर	-	बाँदर

व्यक्तिवृत्त

नाम : दिपक बहादुर विष्ट

जन्म मिति : २०४४/०१/०७

स्थायी ठेगाना : मुली-२, अछाम

पिता : मानबहादुर विष्ट

माता : जमुनादेवी विष्ट

लिङ्ग : पुरुष

धर्म : हिन्दू

भाषा : नेपाली, हिन्दी, अछामी, अङ्ग्रेजी र मैथली

सम्पर्क नम्बर : ९८४८१५६९९९

इमेल : bistadipak444@yahoo.com

शैक्षिक विवरण

तह	शिक्षण संस्था	उत्तीर्ण	श्रेणी
प्रवेशिका	श्री जाल्पा देवी उ.मा.वि., ढाँकू अछाम	२०६१	द्वितीय
प्रविणता प्रमाणपत्र	महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगञ्ज	२०६४	द्वितीय
स्नातक	शिक्षा क्याम्पस, सुर्खेत	२०६७	द्वितीय
स्नातकोत्तर	विश्वविद्यालय क्याम्पस, कीर्तिपुर, काठमाडौं ।	२०७१	